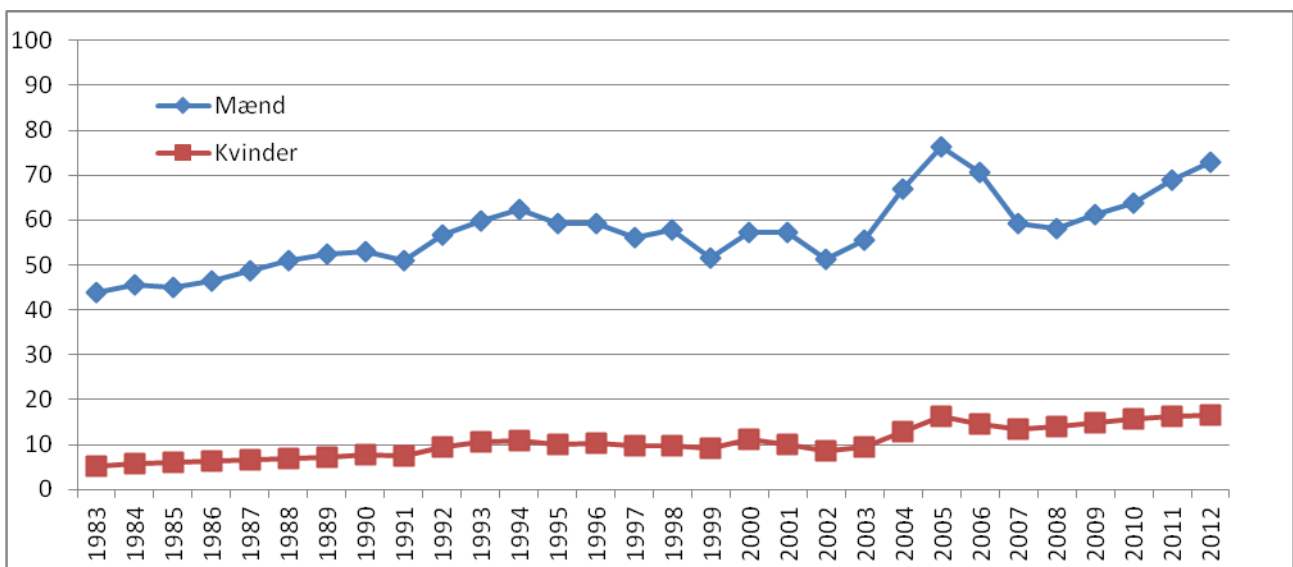

Udviklingen i kvinders kriminalitet de seneste 30 år

Hvordan er det gået med kriminaliteten blandt kvinder i de seneste 30 år? Er der fortsat store forskelle mellem mænds og kvinders kriminalitet, eller er kvinderne ved at hale ind på mændene? Det spørgsmål undersøges her ved at se på udviklingen målt ved antallet af strafferetlige afgørelser pr. 1000 personer på 15 år og derover. Det er alene fældende strafferetlige afgørelser, der inkluderes i undersøgelsen.¹

Den registrerede kriminalitet afspejler ikke nødvendigvis den faktiske og kan dermed være en dårlig indikator for eventuelle ændringer i kvinders tilbøjelighed til at begå kriminalitet. Da det ikke er muligt at gennemføre udviklingsanalysen på baggrund af andre og bedre data, såsom eksempelvis oplysninger om selvrapporeret kriminalitet, betragtes den registrerede kriminalitet her som en proxy for kriminalitetstilbøjeligheden. Undervejs i rapporten vil det dog blive bemærket, såfremt eksterne forhold kan forventes at have influeret på trenden i den registrerede kriminalitet.

Figur 1. Antallet af strafferetlige afgørelser pr. 1000 mænd og kvinder over 14 år, 1983-2012.

¹ Det betyder, at opgørelsen omfatter betingede og ubetingede frihedsstraffe, bøder og tiltalefrafald. Undtaget herfra er butikstyverier, hvor der på grund af ændringer i praksis ikke er muligt at lave en udviklingsanalyse alene med inklusion af fældende strafferetlige afgørelser. Derfor inkluderes også tiltaleundladelser m.v. vedrørende butikstyverier.

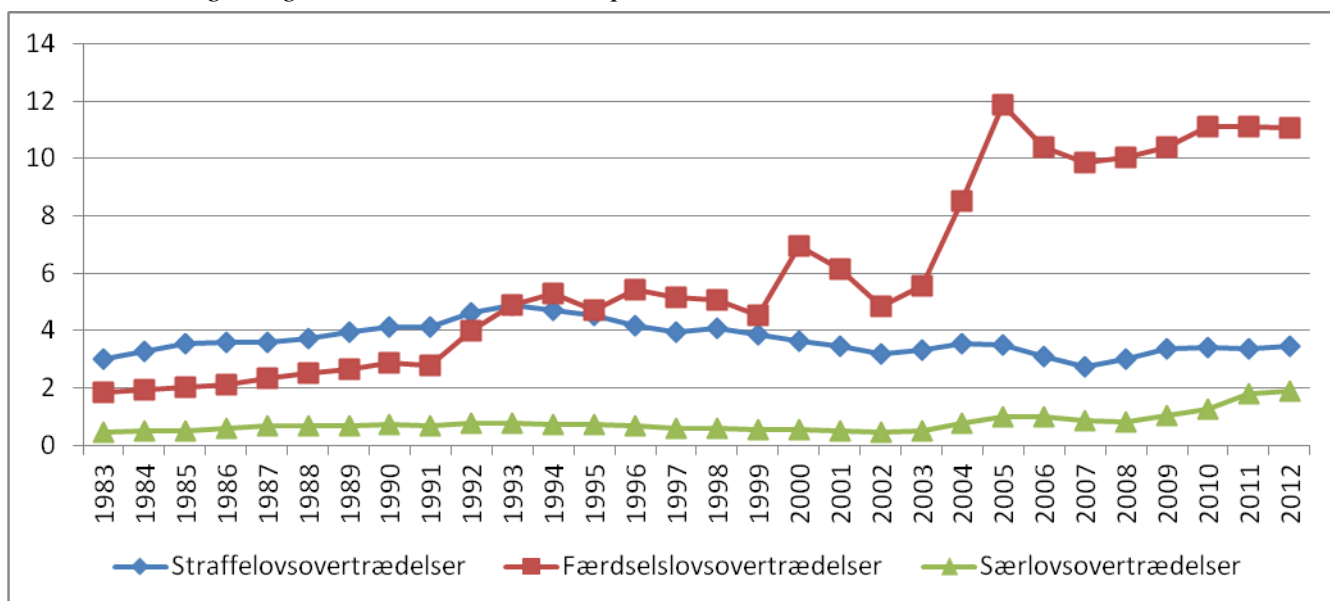
For såvel kvinder som mænd er der i perioden fra 1983 til 2012 sket en vækst i antallet af strafferetlige afgørelser, for kvinder fra godt 5 strafferetlige afgørelser pr. 1000 i 1983 til godt 16 pr. 1000 i 2012, hvilket svarer til en vækst på over 200 pct. De tilsvarende tal for mænd er 44 og 73, hvilket relativt set er en betydeligt mindre vækst, nemlig på 66 pct.

Tallene tyder altså umiddelbart på, at kvinders kriminalitet er vokset betydeligt mere end mændenes, således at forskellen mellem mænds og kvinders kriminalitetstilbøjelighed er mindsket betydeligt – fra forholdet ca. 10:1 i 1983 til forholdet ca. 5:1 i 2012. En del af forklaringen på denne forskel skyldes imidlertid næppe en særlig øget kriminalitetstilbøjelighed blandt kvinder, men snarere øgede muligheder, lovændringer, nykriminaliseringer m.v., jf. følgende.

Udviklingen inden for hovedområderne

Når der i stedet for en samlet vurdering af udviklingen i kvinders kriminalitet ses på udviklingen inden for de hovedområder, lovovertrædelser almindeligvis inddeles i – straffelovsovertrædelser, færdselslovsovertrædelser og særlovsovertrædelser i øvrigt – ses, jf. figur 2, at væksten i kvindernes samlede kriminalitet i meget høj grad skyldes flere færdselslovsovertrædelser. Antallet af strafferetlige afgørelser for færdselslovsovertrædelser pr. 1000 kvinder er vokset med lige knap 500 pct. i løbet af de seneste 30 år – dog langt fra i nogen jævn vækst. Det fremgår mindre tydeligt af figuren, at også antallet af strafferetlige afgørelser for øvrige særlovsovertrædelser er vokset ganske kraftigt for kvindernes vedkommende, nemlig med 330 pct. siden 1983. For så vidt angår straffelovsovertrædelser er udviklingen derimod betydeligt mindre dramatisk – med såvel vækst som fald, således at der i 2012 alene er tale om 14 pct. flere afgørelser for straffelovsovertrædelser end i 1983.

Figur 2. Antallet af strafferetlige afgørelser for henholdsvis straffelovsovertrædelser, færdselslovsovertrædelser og øvrige særlovsovertrædelser, pr. 1000 kvinder, 1983-2012.

Med hensyn til færdselslovsovertrædelser er der tre dominerende forklaringer på udviklingskurvens facon og bevægelser: 1) Kvinder har i stigende grad fået adgang til bil, hvilket øger sandsynligheden for færdselslovsovertrædelser; 2) med start i 2003 blev automatisk hastighedskontrol langsomt indført i hele landet, hvilket øgede muligheden for at fange fartsyndere; 3) pr. 1.1.2007 gennemførtes en politi- og domstolsreform, hvilket for en periode betød nedgang i de vanlige aktiviteter, herunder trafikkontrollen.

Der foreligger ikke direkte oplysninger om, hvor mange kvinder der råder over en bil, men førstnævnte forklaring underbygges dog af, at der i løbet af bare de seneste 20 år er sket en betydelig vækst i antal biler til privatkørsel.² Den underbygges også af, at væksten i mændenes færdselslovsovertrædelser har været betydelig mere moderat, idet den er på 67 pct. mod de knap 500 pct. for kvinderne, hvilket skal sammenholdes med, at intet tyder på, at især kvindelige trafikanter skulle være blevet meget dårligere og mindre lovlydige gennem årene.³ Da omfanget af færdselslovsovertrædelser i høj grad er bestemt af politiets aktiviteter og indsatser på området, forekommer det derfor rimeligt at antage, at den kraftige vækst i strafferetlige afgørelser for færdselslovsovertrædelser for kvindernes vedkommende i høj grad beror på, at kvinder i stigende grad sidder bag et rat.

De to øvrige forklaringer underbygges af oplysninger om lovovertrædelsernes art (overtrædelse af hastighedskontrol) og af et generelt fald i antal sigtelser og antal strafferetlige afgørelser i årene efter 2005.⁴

Vedrørende udviklingen i andre særlovsovertrædelser er denne noget ujævn frem til 2003, hvorefter der er en stor stigning, og igen fra 2010 til 2011 ses en stor stigning. Førstnævnte stigning er en følge af en lovændring fra foråret 2004, som medførte, at besiddelse af ulovlige euforiserende stoffer (hash) nu som hovedregel skal medføre mindst en bødestraf, mens det tidligere typisk medførte en advarsel, som ikke er omfattet af denne statistik. Derudover kan en øget politiindsats i hashmiljøer have medvirket til væksten i antallet af sager på dette område. Stigningen fra 2010 til 2011 skyldes utvivlsomt også en strafskærpelse, idet bødestørrelsen for visse overtrædelser af dyreværnslovgivningen, herunder hundeloven, blev forhøjet. Da mindre bøder for overtrædelser af særlovgivningen ikke registreres i Kriminalregisteret og dermed heller ikke i Danmarks Statistiks kriminalstatistik, har forhøjelsen af bøder medført, at mange flere bødesager nu synliggøres i statistikken.

---

² Fra knap 1,6 mio. biler i 1993 til godt 2,1 mio. i 2012 ifølge Danmarks Statistik. Der er ikke kendskab til tilsvarende oplysninger for tiden inden 1993.

³ To såkaldte vejkantsundersøgelser tyder på ingen måde på, at kvindelige bilister i højere grad overtræder færdselsloven. En undersøgelse fra 1985-87 viste, at mens 1,45 pct. af de tilfældigt standsede mandlige bilister havde (for meget) alkohol i blodet mod 0,24 pct. af de kvindelige bilister (Behrendorff et al. 1989), var tallene henholdsvis 0,68 og 0,10 i en undersøgelse fra 2008-09.

⁴ At faldet tilsyneladende starter allerede i 2006 og ikke i 2007 efter retsreformens gennemførelse, beror højst sandsynligt på, at Danmarks Statistik – som følge af den kommende reform – modtog data vedrørende 2006 på et tidligere tidspunkt end ellers, hvilket indebar, at en del afgørelser for 2006 på det tidspunkt endnu ikke var blevet opdateret i Kriminalregisteret, hvorfra Danmarks Statistiks data stammer.

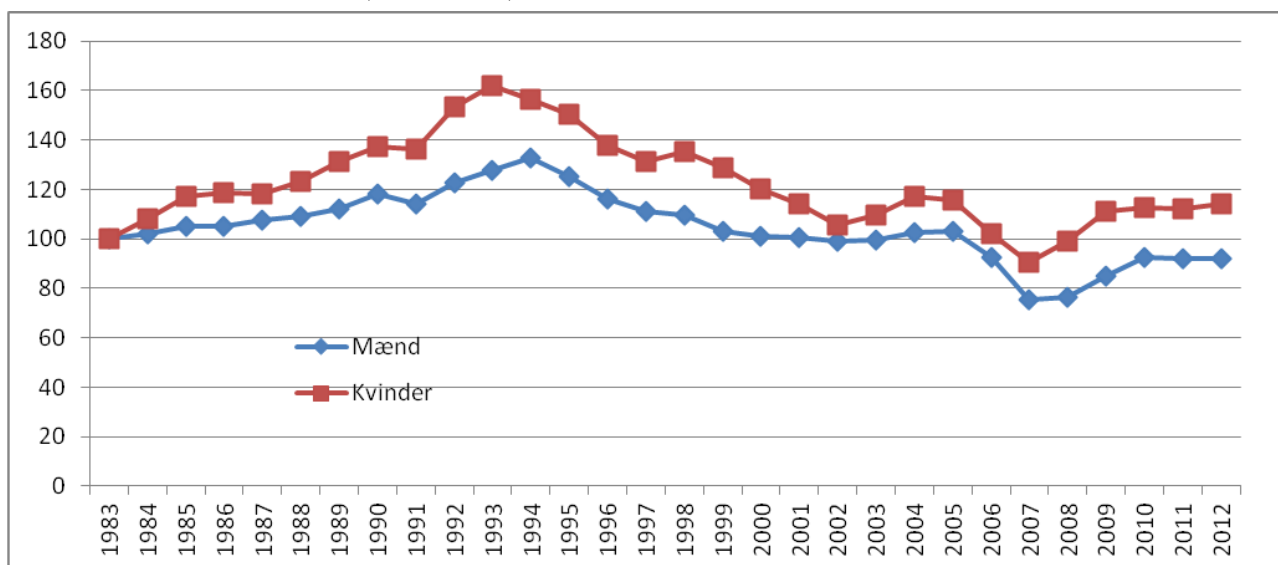
Det kan tilføjes, at udviklingen i strafferetlige afgørelser for særlovsovertrædelser for mænd er helt tilsvarende den for kvinder. Fra 1983 til 2013 øger antallet med lige knap 400 pct.

Det, der altså umiddelbart kunne se ud som om kvinder er blevet mere og mere kriminelle gennem de seneste 30 år, skal altså langt hen ad vejen forklares med teknikaliteter med hensyn til registreringer, strafskærpselser, kontrol og muligheder. Generelt er færdselslovsovertrædelser og andre særlovsovertrædelser da også dårlige parametre for udviklingen i kriminalitetstilbøjeligheden, fordi omfanget heraf i så høj grad er bestemt af andre forhold. I det følgende fokuseres der derfor alene på straffelovsovertrædelser.

Kvindes og mænds straffelovskriminalitet

Den generelle udvikling i kvinders og i mænds straffelovskriminalitet fremgår af figur 3. Med undtagelse af effekten af den omtalte politi- og domstolsreform i 2007 følger kurverne i figur 3 overordnet set ganske nøje udviklingen i antallet af anmeldte straffelovsovertrædelser – en vækst frem til begyndelsen af 1990'erne og derefter et fald.⁵ Væksten i kvindernes kriminalitet i begyndelsen af perioden og efter 2007 er dog noget større end mændenes.

Figur 3. Udviklingen i strafferetlige afgørelser for straffelovsovertrædelser pr. 1.000 mænd og kvinder, 1983-2012. Indeks (1983=100).

Udviklingen i kvindernes straffelovskriminalitet er som nævnt begrænset – en vækst på 14 pct. over 30 år – mens mændenes kriminalitet i samme periode er mindsket med 8 pct. Der er altså tale om, at kriminalitetsforskellen mellem kvinder og mænd er blevet mindre, nemlig fra 1:4,8 i 1983 til 1:3,9 i 2012.

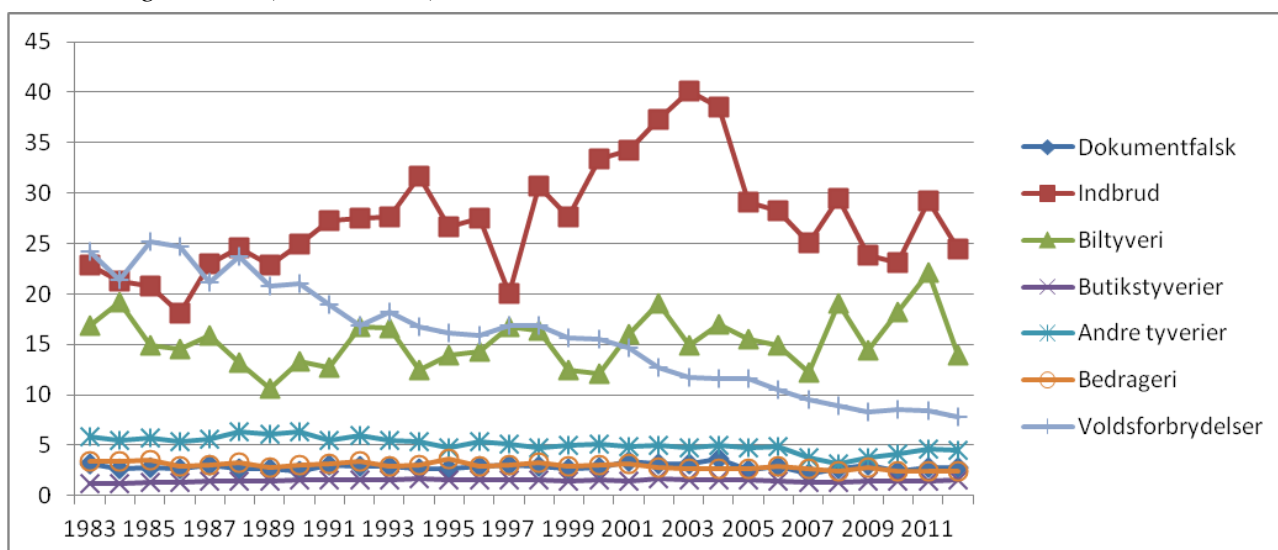
⁵ Se <http://www.statistikbanken.dk/>

Dette overordnede forhold mellem mænds og kvinders kriminalitet dækker over meget store forskelle med hensyn til, hvilke former for kriminalitet de begår. For både mænd og kvinder gælder dog, at den altovervejende del af de strafferetlige sanktioner angår ejendomsforbrydelser. Frem til år 2000 var det 95 pct. af kvindernes sanktioner, der angik ejendomsforbrydelser, hvorefter andelen er faldet til 87 pct. frem til år 2012. For mændenes vedkommende er andelen af sanktioner for ejendomsforbrydelser faldet fra 85 pct. i begyndelsen af 1990'erne til 69 pct. i 2012.

Et meget væsentligt træk ved kvinders kriminalitet er, at den i meget høj grad domineres af butikstyverier. I hele perioden er det således mere end halvdelen af alle strafferetlige sanktioner mod kvinder, der vedrører butikstyverier, svingende mellem 57 til 70 pct., mens andelen for mændenes vedkommende svinger mellem 14 til 31 pct.

Forholdet mellem kvinders og mænds kriminalitet er illustreret i figur 4, der for enkelte arter af kriminalitet viser, hvad forholdet er mellem antal strafferetlige sanktioner for mænd i forhold til antallet for kvinder. Ingen af værdierne i figuren er under 1. Det vil sige, at for ingen af de forskellige kriminalitetstyper er der flere kvinder end mænd, der mødes med en strafferetlig sanktion. Det gælder også de kriminalitetsformer, der ikke indgår i figuren. Der betyder også, at selv om en meget væsentlig del af kvinders kriminalitet er butikstyverier, er der alligevel flere mænd end kvinder, der straffes herfor. Det er, som de ses af figuren, den kriminalitetsform der kommer nærmest forholdet 1:1, men reelt er antallet af straffe for butikstyveri omkring 50 pct. højere for mænd end for kvinder.

Figur 4. Forholdet mellem antallet af strafferetlige afgørelser for forskellige former for kriminalitet til mænd og kvinder (kvinder = 1), 1983-2012.

Bedrageri og dokumentfalsk konkurrerer om en andenplads med hensyn til at ligge tæt på omfanget af mændenes kriminalitet. I alle årene mødes mændene dog med 2-3 gange så mange strafferetlige sanktioner end kvinder for disse forbrydelser.

Man kunne have en forventning om, at kvinder også ville være godt repræsenterede med hensyn til andre simple tyverier end butikstyverier. Som det ses af figuren, er der imidlertid 4-5 gange så mange mænd som kvinder, der dømmes herfor. Forholdet mellem kvinders og mænds kriminalitet er dog betydeligt større, for så vidt angår andre former for tyverier, nemlig biltyverier og indbrud: Omkring 15 gange så mange mænd som kvinder straffes for biltyverier, og ca. 25 gange så mange mænd som kvinder straffes for indbrudstyverier. Kvinders ejendomsforbrydelser kan dermed siges at være karakteriseret ved, at de ikke kræver forcering af låse eller døre, eller at mellemmand i form af hælere involveres for at få et udbytte af kriminaliteten. Kvinders kriminalitet kan typisk begås af den enkelte kvinde alene og med et direkte udbytte.

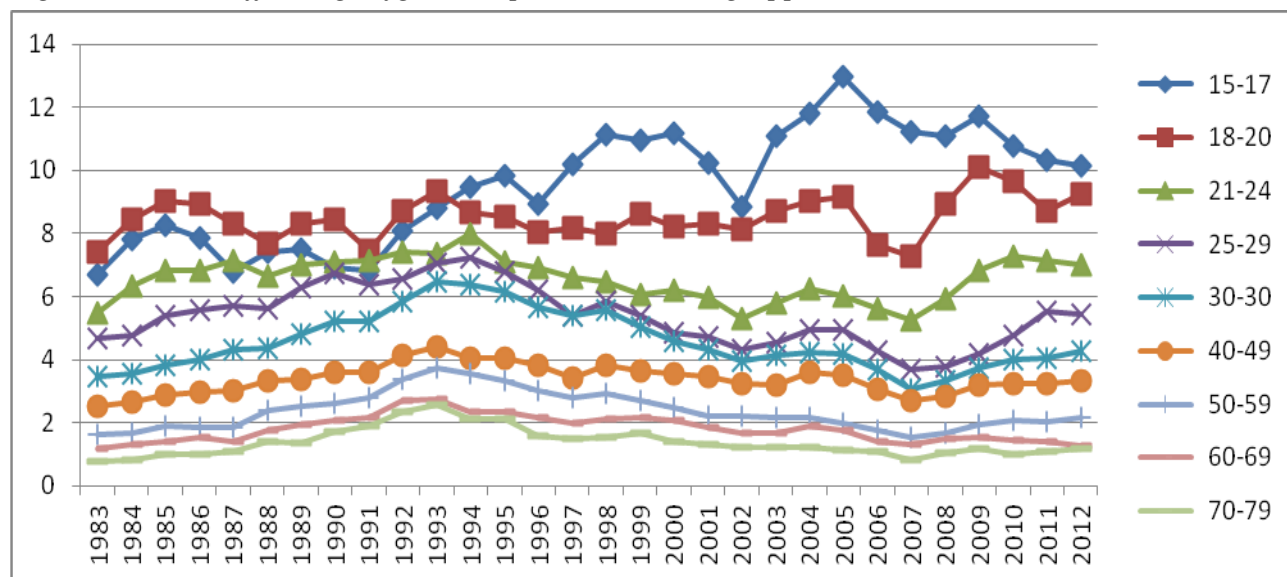
Figur 4 viser også forholdet mellem mænds og kvinder voldsforbrydelser. Det er det eneste område, hvor der sker en betydelig ændring i forholdstallene: Mens der for 30 år siden var omkring 25 gange så mange mænd som kvinder, der blev straffet for en voldsforbrydelse, var forskellen i 2012 mindsket til ca. 1:8, dvs. til en tredjedel af forskellen 30 år tidligere. Som påvist i en tidligere undersøgelse hænger denne udvikling blandt andet sammen med en øget anmeldelsestilbøjelighed i forhold til vold, der begås af kvinder (Balvig & Kyvsgaard 2009).

Her er valgt ikke at vise sammenhængen mellem omfanget af kvinders og mænds seksualforbrydelser, som svinger mellem næsten 1:200 og 1:15.

Er de unge kvinder på vej?

Som påpeget, er der i løbet af den undersøgte periode alene sket en moderat vækst i kvinders straffelovskriminalitet. Ser man på kriminalitetsudviklingen i forskellige aldersgrupper, viser der sig imidlertid nogle forskelle, jf. figur 5.

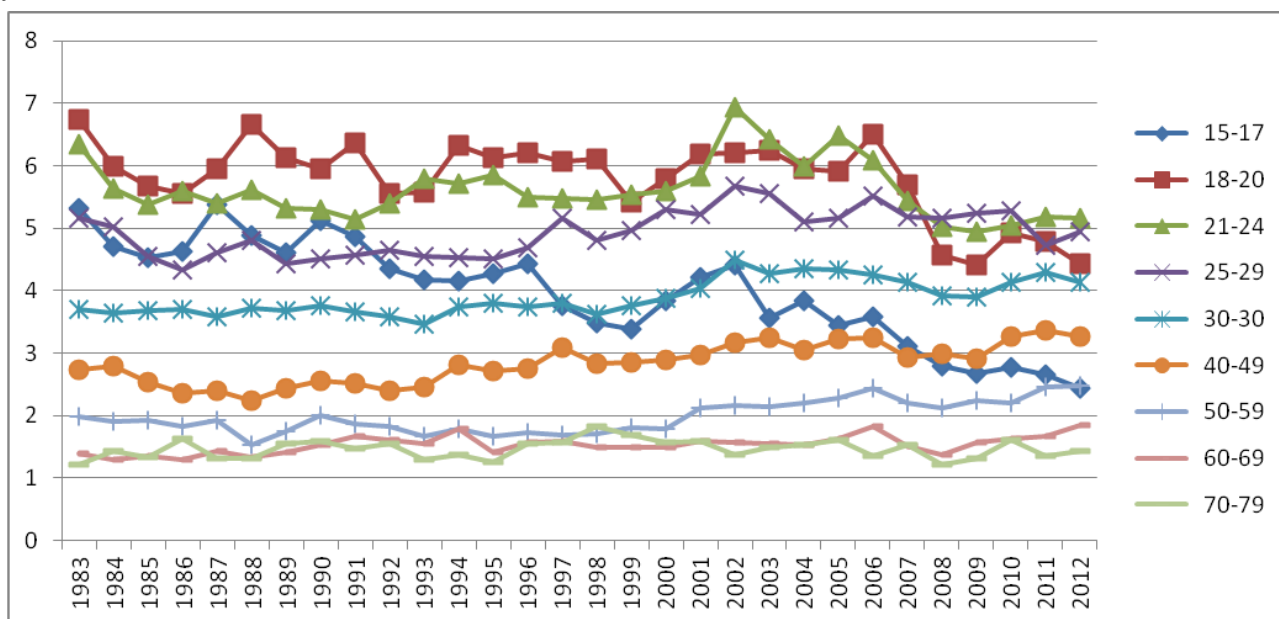
Figur 5. Antal strafferetlige afgørelser pr. 1000 i aldersgruppen, kvinder, 1983-2012.

Aldersgrupperne over 20 år følger nogenlunde samme udviklingskurve. De yngre afviger derimod herfra, idet deres kriminalitet ikke er faldet efter 1994 og frem til omkring 2007, som tilfældet er for de øvrige aldersgrupper. Blandt de 18-20-årige er andelen, der involveres i kriminalitet, ret uforandret, dog med undtagelse af et dyk omkring politi- og domstolsreformen. For de 15-17-årige er tendensen derimod en bølgende, men fortsat stigende kriminalitet frem til 2006, hvorefter der er et nogenlunde kontinuerligt fald, hvilket ikke i perioden efter 2007 ses for nogen af de ældre aldersklasser.

På trods af mindskningen i de helt unge kvinders kriminalitet de seneste år, så er det alligevel denne gruppe, der har haft den største øgning i kriminalitet i den undersøgte periode, og mens det tidligere var de 18-20-årige kvinder, der havde den højeste kriminalitetsfrekvens, er det i dag de 15-17-årige. Som påvist i en anden rapport, er faldet blandt de unge endnu større for drengenes vedkommende end for pigernes (Justitsministeriets Forskningskontor 2013). Vurderet i forhold til sigtelser og mistanker mod børn og unge under 18 år, er drengenes kriminalitet reduceret med 48 pct. fra 2006 til 2012 og pigernes med 29 pct. (ibid.). Det betyder, at den kønsforskel, der er med hensyn til involvering i kriminalitet, i særlig grad mindsker for de helt unge.

Figur 6. Forholdet mellem antal strafferetlige afgørelser pr. 1000 i aldersgrupperne for kvinder og for mænd, 1983-2012 (kvinder = 1).

Denne udvikling er illustreret i figur 6, der viser, hvor mange flere drenge/mænd i de forskellige aldersgrupper, der er registreret for straffelovsovertrædelser i forhold til antal kvinder. Figuren viser umiddelbart, at forskellen er mindst blandt de ældste aldersgrupper: for aldersgrupperne på 60 år og derover er der mindre end dobbelt så mange mænd som kvinder, der registreres for kriminalitet. For de 18-20-årige og de 21-24-årige var forskellen i begyndelsen af perioden mere end 1:6 og i slut-

ningen af perioden ca. 1:5. Den linje, der dog er særligt interessant at følge, er den, der angår de unge på 15-17 år. Forskellen mellem drenges og pigers kriminalitet mindsker i løbet af perioden fra godt 1:5 til godt 1:2, altså en ganske betydelig reduktion i kønsforskellen, som er foregået i hele den undersøgte periode, og ikke genfindes i nogen af de øvrige aldersgrupper.

Det er vigtigt at understrege, at den tendens til kønsligestilling med hensyn til kriminalitet, som dette kunne tyde på for de unges vedkommende, langt fra alene beror på, at de unge piger bliver mere og mere aktive på kriminalitetsområdet. Sådant forholdet det sig som vist kun frem til år 2006. Det fortsat kraftige fald i forskellen mellem piger og drenge, der også er sket derefter, skyldes alene, at drengene er blevet betydeligt mindre aktive kriminalitetsmæssigt. Så populært sagt skyldes ændringen ikke kun, at pigerne er begyndt at ligne drengene med hensyn til kriminalitet, men også, at drengene er begyndt at ligne pigerne.

Kriminalitet og arbejdsløshed

Det år, denne analyse tager udgangspunkt i, 1983, udkom en nordisk bog om kvinders kriminalitet (Høigaard & Snare 1983). Den kom i en tid, hvor der var en del fokus på kvinders kriminalitet, fordi denne var under forandring og vækst. Det havde affødt faglige kontroverser om årsagen hertil. De nordiske kriminologers bidrag til denne diskussion omfattede blandt andet en artikel af den norske kriminolog, Cecilie Høigaard, om, hvordan ændringen i kvinders kriminalitet kan forstås (Høigaard 1983). Nogle kriminologer havde hævdet, at udviklingen bør ses i forlængelse af ændringer i de kønsroller, der havde bevirket, at kvinders tilbøjelighed til at begå kriminalitet var betydeligt lavere end mændenes, mens andre kriminologer havde peget på, at en voksende og ændret kvinde-kriminalitet må ses i sammenhæng med kvindernes øgede deltagelse på arbejdsmarkedet, idet den dermed forbundne udvidede aktionsradius medførte flere og andre muligheder for at begå kriminalitet. I modsætning hertil gjorde Høigaard gældende, at udviklingen snarere bør ses i sammenhæng med, at kvinders liv var under forandring, og at det, der havde betydning for mænds kriminalitet, i højere og højere grad også fik betydning for kvinder: I og med deltagelse i arbejdslivet blev mere og mere almindelig blandt kvinder, fik mangel på deltagelse en ændret betydning. Som det blev udtrykt: *"For å vinne må man delta. Men også for å tape må man delta."* (Høigaard 1983, s. 69).

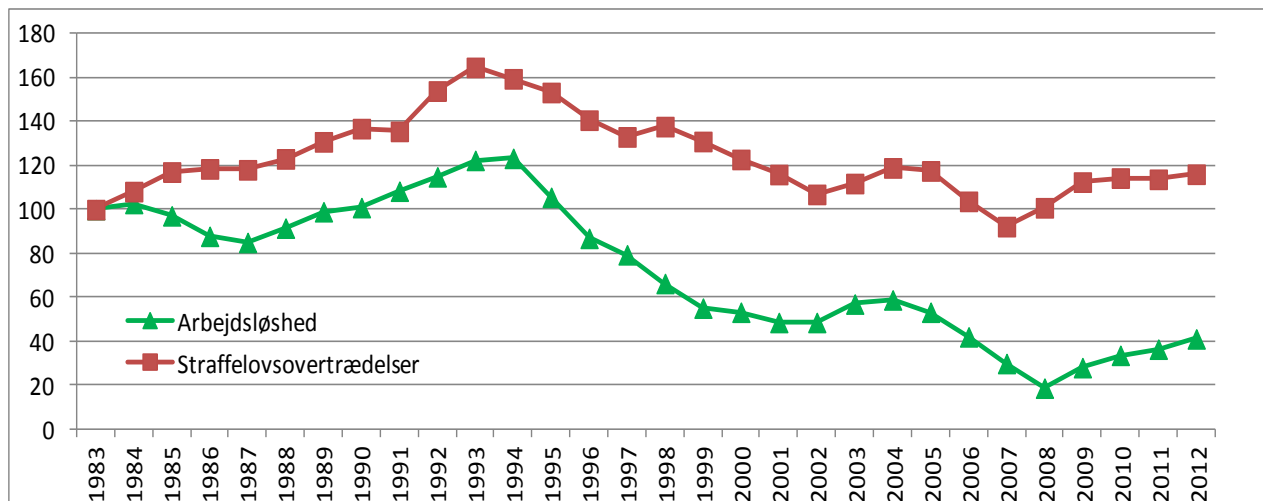
Denne teori om den ændrede betydning af mangel på deltagelse bør i princippet kunne afprøves ved at se på udviklingen i kvinders arbejdsløshed. Spørgsmålet er, om den viste kriminalitetsudvikling kan forklares med variationer i arbejdsløsheden.

De næste to figurer viser for henholdsvis kvinder og mænd indeksskurver for straffelovsovertrædelser og for arbejdsløshed. Som det fremgår, er der tydelige sammenhænge i udviklingskurverne, idet

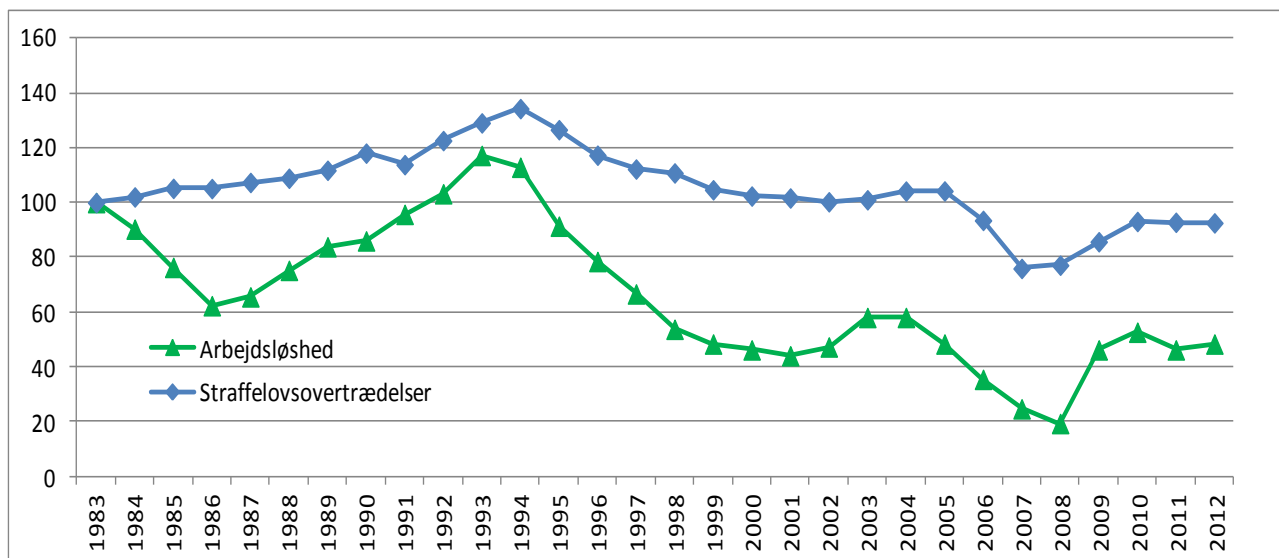

straffelovsovertrædelserne stiger, når arbejdsløsheden gør det, og falder, når arbejdsløsheden gør det. Kurverne knækker stort set samtidigt.⁶

Figur 7. Udviklingen i strafferetlige afgørelser for straffelovsovertrædelser samt udviklingen i andel af arbejdsstyrken, der er arbejdsløs, 1983-2012. Kvinder. Indeks (1983= 100).

Figur 8. Udviklingen i strafferetlige afgørelser for straffelovsovertrædelser samt udviklingen i andel af arbejdsstyrken, der er arbejdsløs, 1983-2012. Mænd. Indeks (1983= 100).

Denne analyse kan ikke sige noget om, hvorvidt der er en sammenhæng mellem arbejdsløshed og kriminalitet på individniveau, men det er der adskillige andre undersøgelser, der har påvist (Laub & Sampson 2003; Skardhamar & Telle 2009; Horney et al. 1995; Uggen 2000; Geest et al. 2011;

⁶ Der er også gennemført en analyse med alene berigelseskriminalitet, idet andre har peget på, at det er på dette område, der er en klar sammenhæng med arbejdsløshed (Aaltonen et al. 2013). Denne analyse viser dog ikke en tydeligere sammenhæng, snarere lidt mindre tydelig.

Sampson & Laub 1993). Der er samtidig undersøgelser, der viser, at det i hvert fald ikke alene er kriminaliteten, som influerer på arbejdsløshedsrisikoen, men arbejdsløshed øger også risikoen for kriminalitet. En dansk undersøgelse fastslår således, at personer, der pludselig kastes ud i arbejdsløshed, efterfølgende begår mere kriminalitet (Tranæs & Geerdsen 2008). Tilsvarende resultat findes i en norsk undersøgelse, som dog alene omfatter mænd (Rege et al. 2009).

Det ses videre af figur 7 og 8, at kurverne ligger tættere sammen for mændenes vedkommende end for kvindernes. Ikke mindst i slutningen af perioden er afstanden mellem de to kurver ganske stor for kvindernes vedkommende. Så hvis man på baggrund af denne meget simple analyse forsigtigt skal konkludere noget, må det blive, at der synes at være en forbindelse mellem arbejdsløshed og kriminalitet for både kvinder og for mænd, men at forbindelsen er tættere for mændenes end for kvindernes vedkommende, og at denne forskel i betydningen af arbejdsløshed ikke synes at være mindsket i den undersøgte periode. Den vækst, der har været i kvinders straffelovskriminalitet over de seneste 30 år, synes dermed ikke at kunne forklares med, at arbejdsløsheden i stadig højere grad har fået en betydning for udviklingen i kvinders kriminalitet.

Den ovennævnte norske undersøgelse af sammenhængen mellem kriminalitet og arbejdsløshed viser endvidere, at den øgede risiko for at begå kriminalitet ved tab af arbejde alene vedrører kriminalitet, der er begået i hverdagene, men ikke kriminalitet begået i weekenden (Rege et al. 2009). Det tyder altså på, at det, der øger kriminalitetsrisikoen, er de øgede *muligheder* for at begå kriminalitet i den tid, hvor man ellers har været i arbejde, frem for et øget økonomisk betinget incitament for at begå kriminalitet. Dette underbygges også af både en dansk og en finsk undersøgelse, som begge viser, at unge ledige, der deltager i intensive beskæftigelsesprogrammer, begår mindre kriminalitet end ledige, der modtager den almindelige indsats (Andersen 2012; Aaltonen et al. 2013). Jo mere tid, den ledige bruger på at deltage i aktivering, desto færre er kriminalitetsmulighederne.

Samlet set kan analysen dermed tyde på, at mulighederne – i form af mere tid til at begå kriminalitet, adgang til køretøjer m.v. – har en større betydning for kriminalitetsudviklingen end ændringer i betydningen af manglende deltagelse på arbejdsmarkedet. Analysen har samtidig understreget, at det er vigtigt at tage højde for lovændringer, ændringer i politiets og retssystemets praksis samt tekniske forhold omkring registrering af lovovertrædelser, når der gennemføres undersøgelser af kriminalitetsudviklingen.

Litteratur

- Altonen, M., J. M. MacDonald, P. Martikainen & J. Kivivuori (2013): Examining the generality of the unemployment-crime association. *Criminology*, vol. 51, s. 561-692.
- Andersen, S. H. (2012): *Serving time or serving the community? Exploiting a policy reform to assess the causal effects of community service on income, social benefit dependency and recidivism*. The Rockwool Foundation Research Paper.
- Balvig, F. & B. Kyvsgaard (2009): Man anmelder da vold. Københavns Universitet/Justitsministeriet/Det Kriminalpræventive Råd/Rigspolitiet, marts 2009. www.jm.dk/www.dkr.dk
- Behrendorff I., Bernhoft I.M., Christensen J.: (1989). Spritkørsel i Danmark. Hvem, hvor meget og hvornår. Rapport 28, Rådet for Trafiksikkerhedsforskning, København.
- Geest, V. R. v. d., C. C. J. H. Biljeveld & A. J. Blokland (2011): The effects of employment on longitudinal trajectories of offending: A follow-up of high-risk youth from 18 to 32 years of age. *Criminology*, vol. 49, s. 1195-1235.
- Horney, J., D. W. Osgood & I. H. Marshall (1995): Criminal Careers in the Short Term: Intra-Individual Variability in Crime and its Relation to Local Life Circumstances. *American Sociological Review*, vol. 60, s. 655-673.
- Houwing S., Hagenzieker M., Mathijssen R., Bernhoft I.M, Hels T., Janstrup K., Van der Linden T., Legrand S.-A. and Verstraete A. (2011): Prevalence of alcohol and other psychoactive substances in general traffic. Part II: Country reports, www.druid-project.eu
- Høigaard, C og Snare, A. (red.) (1983): *Kvinnens skyld. En nordisk antologi*. Pax forlag, Oslo
- Høigaard, C (1983): *Kvinnelige lovbrøtere*. I Høigaard, C og Snare, A. (red.) (1983): *Kvinnens skyld. En nordisk antologi*. Pax forlag, Oslo
- Justitsministeriets Forskningskontor (2013): *Udviklingen i børne- og ungdomskriminalitet 2001-2012*.
- Laub, J. H. & R. J. Sampson (2003): *Shared Beginnings, Divergent Lives. Delinquent Boys to Age 70*. Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts & London, England.
- Rege, M., T. Skardhamar, K. Telle & M. Votruba (2009): *The effect of plant closure on crime*. Statistics Norway, Research Department.
- Sampson, R. & J. Laub (1993): *Crime in the making: Pathways and turningpoints through life*. Harvard University Press, London.
- Skardhamar, T. & K. Telle (2009): *Life after prison: The relationship between employment and reincarceration*. Statistics Norway, Research Department.
- Tranæs, T. & L. P. Geerdsen (2008): *Forbryderen og samfundet*. Gyldendal, København.
- Uggen, C. (2000): Work as a Turning Point in the Life Course of Criminals: A Duration Model of Age, Employment, and Recidivism *American Sociological Review*, vol. 67, s. 529-546.